

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag inom hjälpmedelsområdet

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar till Socialstyrelsen att genomföra följande uppdrag inom hjälpmedelsområdet:

1. Socialstyrelsen ska ta fram en vägledning och genomföra en webbaserad utbildningsinsats till stöd för förskrivare och andra relevanta yrkesgrupper.
2. Socialstyrelsen ska ta fram en vägledning till huvudmännen för hur frågor som service, underhåll, reparationer, återlämnande och återanvändning av produkter som valts genom fritt val med s.k. eget ägande kan lösas.
3. Socialstyrelsen ska stimulera landsting och kommuner att öka den enskildes inflytande vid förskrivning av hjälpmedel.
4. Socialstyrelsen ska se över föreskrifterna om medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården.
5. Socialstyrelsen ska följa upp hur valfriheten av hjälpmedel inom landsting och kommuner utvecklas.
6. Socialstyrelsen ska utveckla statistiken på hjälpmedelsområdet.

Socialstyrelsen får för uppdragens genomförande använda 1 000 000 kronor under 2014. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet, anslagsposten 6 Försöksverksamheter m.m.

Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska lämnas senast den 1 december 2014. Medel som inte har förbrukats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2015. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning lämnas till Kammarkollegiet. Rekvisition, återbetalning och redovisning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Uppdragen ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) enligt följande:

- Deluppdrag 1 avseende uppdraget att ta fram en vägledning redovisas senast den 1 oktober 2015. Uppdraget avseende att genomföra en webbaserad utbildningsinsats delredovisas senast den 1 april 2016 och slutredovisas senast den 1 oktober 2017.
- Deluppdrag 2 redovisas senast den 1 oktober 2015.
- Deluppdrag 3 delredovisas senast den 1 oktober 2015 och slutredovisas senast den 1 december 2017.
- Deluppdrag 4 redovisas senast den 1 mars 2015.
- Deluppdrag 5 delredovisas senast den 1 oktober 2016 och slutredovisas senast den 1 april 2018.
- Deluppdrag 6 slutredovisas senast den 1 oktober 2015 och en delredovisning av uppdragets genomförande ska ske senast den 1 februari 2015.

Redovisningarna ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Ärendet

Ett grundläggande mål för funktionshinderspolitiken är att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet. För att nå dit behövs bl.a. insatser som kan ge dessa personer god tillgång till funktionella hjälpmedel. Ett bra stöd vid förskrivning i kombination med goda möjligheter för den enskilde att kunna välja hjälpmedel är grundpelare för ett väl fungerande hjälpmedelssystem.

Regeringen beslutade den 3 februari 2011 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att lämna förslag på hur ett system för fritt val av hjälpmedel kan utformas (dir. 2011:7). I utredarens uppdrag ingick också att tydliggöra vissa frågor för att stödja, underlätta och främja införandet av fritt val av hjälpmedel i kommuner och landsting. Utredningen lämnade sitt betänkande Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet (SOU 2011:77) den 7 december 2011. Utredningen har bl.a. föreslagit att föreskrifterna om hjälpmedel som medicintekniska produkter utfärdade av Socialstyrelsen (SOSFS 2008:1) bör ses över mot bakgrund av de ökade möjligheterna att välja hjälpmedel som utvecklats.

I propositionen Mer inflytande i valet av hjälpmedel (prop. 2013/14:67) föreslås att hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och patientsäkerhetslagen (2010:659) ändras så att det tydligare framgår att sjukvårdshuvudmännen ska erbjuda den enskilde möjlighet att välja hjälpmedel när det finns olika hjälpmedel tillgängliga inom landstinget eller kommunen. Riksdagen har beslutat att anta regeringens förslag till förtydligande av lagstiftningen. Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2014.

Genom propositionen betonar även regeringen att landsting och kommuner inom ramen för gällande lagstiftning kan välja att erbjuda förskrivning genom fritt val av hjälpmedel med s.k. eget ägande. Den enskilde ges då möjlighet att välja hjälpmedel utanför det ordinarie sortimentet.

I ovan nämnda proposition aviserar regeringen även sin avsikt att lämna olika myndighetsuppdrag i syfte att främja den enskildes möjligheter till inflytande i valet av hjälpmedel samt att ge huvudmännen stöd i detta arbete.

De uppdrag som regeringen aviserar i propositionen är bland andra vägledning till huvudmän samt till förskrivare och andra yrkesgrupper, en översyn av föreskrifterna om medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården samt en uppföljning av hur valfriheten utvecklas inom hjälpmedelsområdet. Uppdraget till Socialstyrelsen att utveckla statistiken på hjälpmedelsområdet har inte aviserats i ovan nämnda proposition.

Socialstyrelsen har i regleringsbrevet för 2014 fått i uppgift att svara för arbetet med vägledning och det nationella kunskapsstödet på hjälpmedelsområdet som riktas till sjukvårdshuvudmännen och personalen inom berörda verksamheter.

I augusti 2007 gav regeringen Hjälpmedelsinstitutet (HI) i uppdrag att samordna genomförandet av en försöksverksamhet med fritt val av hjälpmedel. Utvärderingarna av försöksverksamheten har visat att fritt val av hjälpmedel är ett bra komplement för den som vill och kan påverka sitt val.

I november 2009 redovisade Hjälpmedelsinstitutet (HI) rapporten Statistik om hjälpmedel – en översikt av nationella undersökningar. I rapporten görs en genomgång av vilken statistisk om hjälpmedel som olika statistikproducenter tar fram. HI konstaterade att statistiken brister och den ger inte en tillräckligt god bild av situationen på hjälpmedelsområdet.

Regeringen avser att avsätta 1 000 000 kronor 2014 och 7 500 000 kronor 2015 samt 6 500 000 kronor 2016 till Socialstyrelsen för genomförandet av de olika deluppdragen. Medlen under 2015 och 2016 utbetalas i den mån som riksdagen beviljar medel för ändamålet.

Närmare om deluppdragen

Deluppdrag 1

Socialstyrelsen ska ta fram en vägledning som kan ge förskrivarna och andra yrkesgrupper ett stöd i arbetet med fritt val av hjälpmedel som förutsätter egenvård och eget ägande, men även när det gäller de valmöjligheter som ges inom ramen för det ordinarie hjälpmedels-sortimentet. Förskrivare av hjälpmedel är bl.a. arbetsterapeuter, sjukgymnaster, distriktssköterskor, logoped-er, audionomer, ortoped-ingenjörer och läkare. Exempel på andra yrkesgrupper som bör involveras är hemtjänstpersonal, personliga assistenter och personal på särskilda boenden. I uppdraget ingår att genomföra en webbaserad utbildningsinsats till förskrivare och andra relevanta yrkesgrupper.

Deluppdrag 2

I försöksverksamheten med fritt val av hjälpmedel har de deltagande landstingen och kommunerna ställts inför nya frågeställningar, bl.a. hur man ska hantera en situation då en hjälpmedelsanvändare lagt ut egna medel vid köpet av hjälpmedlet och sedan lämnar det tillbaka. Andra frågor som huvudmännen haft att hantera är frågor om service, underhåll, reparationer, återlämnande och återanvändning av produkter som valts genom fritt val med s.k. eget ägande.

Som ett stöd till huvudmännen ska Socialstyrelsen ta fram en vägledning för hur denna typ av frågor kan hanteras. Vägledningen kan t.ex. ge råd och tips utifrån de erfarenheter och goda exempel som hittills finns genom införandet av fritt val av hjälpmedel med s.k. eget ägande. Socialstyrelsen bör i detta sammanhang även utreda om det är möjligt och lämpligt att koordinera förskrivningsprocessen med fritt val av hjälpmedel så att systemet med rekvisitioner kan användas även i de fall där hjälpmedelsanvändaren har behov av flera hjälpmedel samtidigt.

Deluppdrag 3

I mars 2010 beslutade regeringen att ge Hjälpmedelsinstitutet (HI) i uppdrag att fortsätta stimulera landsting och kommuner att öka brukarinflytandet och valfriheten vid förskrivning av hjälpmedel. Som ett resultat av den insatsen har intresset ökat från landsting och kommuner att använda möjligheten att förskriva hjälpmedel med s.k. fritt val genom eget ägande. Olika insatser genomfördes inom ramen för detta uppdrag, exempelvis distribuerades informationsmaterial på bred front och HI medverkade på möten, konferenser och mässor.

Socialstyrelsen ska fortsätta stimulera landsting och kommuner att öka den enskildes inflytande vid förskrivning av hjälpmedel.

Deluppdrag 4

Socialstyrelsen ska se över föreskrifterna om medicintekniska produkter. Myndigheten bör även överväga om den ökade användningen av konsumentprodukter i tillämpliga delar bör påverka utformningen av föreskrifterna.

Deluppdrag 5

De förändringar som görs i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och patientsäkerhetslagen (2010:659) med anledning av regeringens proposition Mer inflytande för den enskilde i valet av hjälpmedel (prop. 2013/14:67) syftar till att stärka individens inflytande och valmöjligheter i hjälpmedelsverksamheten. För att säkerställa att de beslutade lagändringarna och de övriga insatser som aviseras i propositionen leder till ökad delaktighet och valfrihet för den enskilde samt till fortsatt god kostnadskontroll i hjälpmedelsförsörjningen ska Socialstyrelsen göra en uppföljning.

Deluppdrag 6

Socialstyrelsen ska utveckla statistiken på hjälpmedelsområdet. Bland annat ska Socialstyrelsen införliva indikatorer om hjälpmedel i sina statistiksystem, inventera och utveckla indikatorer för nationell uppföljning samt ta fram och presentera öppna jämförelser på hjälpmedelsområdet.

På regeringens vägnar

Maria Larsson

Jessica Dahlbäck

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Statsrådsberedningen/Internrevisionen
Justitiedepartementet/KO
Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/KSÄ K
Socialutskottet
Myndigheten för delaktighet
Sveriges Kommuner och Landsting